

MIKSER

Piše: Dušan Grlja

KAD BROJEVI (PRO)GOVORE: O PREBROJAVANJU I PREKOBROJNIMA

Već dosta dugo smo izloženi nečemu što se može nazvati govor brojeva. Manipulacija time šta „cifre pokazuju“ je uobičajena pojava u sve ostrašćenijim govorancijama raznih *talking heads* – od ekonomskih eksperata do najviših političkih predstavnika našeg naroda. Besomučno i bezobzirno gađanje brojevima predstavlja sastavni deo političke aktivnosti na raznim medijima – od broja članova neke stranke preko broja osvojenih glasova do brojki koje govore o velikom ekonomskom uspehu naše zemlje. Kao da to već ne predstavlja jednu ozbiljnu zabrojanost, od pre pola godine brojevi nam svakodnevno govore i o umrlima i novozaraženima. Baš zbog tolike brojčane nadmoći u medijskom prostoru, nije teško uvideti na čijoj je strani moć brojeva. Statistika je sastavni deo onoga što je Fuko nazvao tehnologijama vlasti, a njena pojava kao instrumenta kontrole i upravljanja populacijama je neposredno vezana za nastanak modernih država-nacija. To da je „zdravije“ nacije – a naročito ono mentalno, duhovno ili, pak, ideološko – jedan od prevashodnih ciljeva države je na ovim prostorima odavno postalo tragično jasno. Nama danas uopšte ne izgleda skaredno, a još manje čudno, postojanje nečega kao što je medicinska policija (*Medizinische Polizei*) koju Fuko pominje kao jednu od disciplina i institucija javne higijene (*hygiène publique*) ili socialne medicine (*social medicine*) XVIII veka namenjene uvećanju državne moći staranjem o proizvodnim i vojno-fizičkim potencijalima populacije. Raspolaganje ljudskim životima je veoma star prerogativ vlasti, a nastanak savremene države obeležava prelaz od suverene moći monarha da liši života neposlušne podanike ka *raison d'État* u upravljanju živim ljudima zarad uvećanja državne moći kako u vojnom, tako i u ekonomskom smislu. Stanovništvo predstavlja predmet i korelativ te državne vlasti, a upravo su problemu upravljanja mnogobrojnim i gusto naseljenim populacijama zahtevali statističke uvide ne samo u svrhe prebrojavanja tih potencijala, već i primene adekvatnih tehnologija sprovođenja vlasti. Dakle, reč je o biopolitici – političko-pravno-upravnoj aktivnosti države u odnosu na stanovništvo shvaćeno kao skup bića koja žive zajedno i koja poseduju neke biološke i patološke karakteristike, te stoga zahtevaju specifična znanja i tehnike da bi se njima efikasno vladalo. Ipak, sa važnošću održavanja života svakog pojedinca kao proizvodnog ili vojno-fizičkog potencijala u svrhe državnog razloga je raskinuo (neo)liberalizam uvodeći princip da treba do-

pustiti ljudima da žive kako god hoće, ali ih i pustiti ih da umru ukoliko se ne sami ne snađu. Drugim rečima, uspeh preživljavanja na tržištu je jedini kriterijum ostajanja u životu, tako da je svaki pojedinac potrošna roba i ukoliko postane neprofitabilan lako može biti zamenjen nekim iz onoga što je Marks nazvao rezervnom armijom rada. Ta gomila očajnika koja ne uspeva da vodi profitabilan život se barem od vremena velečasnog Roberta Maltusa naziva viškom stanovništva, a govor brojeva državne statistike ih čini prekobrojnima.

statističke metode pokazuju da zvanični govor brojeva u stvari služi privatnim interesima otimača izgubljenog kovčega socijalne, a u našem slučaju socijalističke, države. U filmu Branka Buera iz 1962. godine Milena Dravić je prekobrojna ne zato što je nekakav nepotreban višak, već je neko ko dobrovoljno kreće na radnu akciju iako nije ubrojana u one koji su raspodeljeni u različite radne brigade. Nije toliko bitno što je početni motiv lika Ranke da prati svog dragog, jer ne samo da se radi o jednom društveno korisnom, upotrebljivom i dobrodošlom višku, već i o tome kako se taj „višak“ kao osoba razvija u samostalnu, samoopredeljenu ličnost kroz čitav tok radne akcije i krojački kurs koji joj obezbeđuje materijalnu nezavisnost. Stoga, iako je bilo ljudi osuđenih na tavanje na marginama društva, viškovi u socijalizmu su imali mogućnost da budu ubrojani u opšte društvene tokove od koristi svakoj individui.

Dakle, ključno pitanje statističkog govora brojeva je ko prebrojava i, što je još važnije, sa kakvim motivima. Ukoliko prepustimo eks-

MIKSER

Dušan Grlja:
Prekobrojni

ZID

Milica Ivić:
Uvek ćemo imati sito štampu

ŠTRAFTA

Aleksandra Sekulić:
Isijavanje Grimizne lagune

akcija Krov nad glavom pokazuju da brojevi mogu drugačije da progovore i da je prebrojavanje solidarnih građanki i građana jedan od najvažnijih puteva borbe protiv države vođene privatnim interesima malog broja ljudi. Međutim, upravo ta i takva država, kakva se na ovim prostorima rađala u krvi tokom protekle tri decenije, svedoči tome da njeni projekti nacionalnog prebrojavanja imaju moć da nagnaju obične ljude da naizgled samoinicijativno obavljaju prebrojavanja i odstranjuju prekobrojne. Tekuća situacija u Crnoj Gori po-

Međutim, statistika, kao i svaka druga batina, ima dva kraja, te se može okrenuti protiv onih koji je svakodnevno upotrebljavaju po našim glavama. Da brojevi mogu i drugačije da govore pokazuju i radovi nedavno preminulog Dejvida Grebera koji pokazuju da danas zapravo 99% globalne populacije sačinjavaju oni koje kapitalistički sistem smatra prekobrojnima. Mnoga druga istraživanja koja koriste

kluzivnost brojanja vladajućim „elitama“, nema sumnje da će većina nas biti pobrojana kao prekobrojni. Kod nas je prelaz sa socijalne (*welfare*) na dužničku (*debtfare*) državu neposredno vidljiv kroz uspostavljanje sistema bankovnog kreditiranja tipa kamata na kamatu i organizovanje privatnih sudskih izvršitelja koji proizvode već neprebrojiv „višak stanovništva“. Ipak, pokreti kao što su združena

kazuje da takva prebrojavanja ne samo da nisu izgubila svoju ideološku snagu, već i da još uvek ima ideoloških „volontera“ spremnih da pobroje druge ljude kao prekobrojne, kao i da im odbroje dane. Elem, u svim tim prebrojavanjima svi mi koji smo prekobrojni bi trebali dobro da se prebrojimo, kao i da se ozbiljno presaberemo, jer zaista izgleda da su nam u protivnom odbrojani dani ■

UVEK ĆEMO IMATI SITO ŠTAMPU

Da nije sito štampe, ko zna da li bi bilo i nas. Zamršena mreža odnosa aktivnosti Matrijaršija/Novo Doba/Fijuk, pored svoje neprebrojivosti i neuračunljivosti, u svojoj osnovi ima jednu čvrstu komponentu. Zbog sito štampe smo tražili radionicu, pronašli kuću, naselili se, napravili ognjište, premestili preteke, zasadili baštu, obojili ogradu, nabavili nadzorne kamere i pse čuvere, da nam brane lažnu svilu da je neko ne odnese ili zloupotrebi. Sve nomadske, uslužne, gostujuće, ekspanzivne, kolonizujuće i ostale namere mogli smo da sprovedimo u različitim hronotopima, kroz umrežavanje, saradnje i alijanse, privremeno ili nenamerno. Samo je ateље sito štampe morao da ima svoj dom. I svoj nameštaj. Jedan sto za razvijanje sita, jednu mračnu komoru da se sita čuvaju, jednu kadu za pranje sita, jedan sto za štampu, organizovano sušenje, prostor za boje i ostalu opremu.

Velika privlačnost ove grafičke tehnike raznim protuvama odvek je bila u tome što je moguće izvesti proces štampanja u takozvanim 'uradi sam' uslovima, što bi značilo pod sopstvenim uslovima, po sopstvenim pravilima i na DIY način. U ovim posthumanim pandemijskim uslovima, kada su se sve tačke orijentacije premostile, izgleda još jasnije da je pitanje šta ćemo i koliko moći da negujemo od starih navika, ali ćemo uvek imati sito štampu. Ako ćemo iskreno da govorimo, nečista su to posla. Bdenje nad propusnim ekranom koji je neka da bio svila, briga nad njegovom savršenom i krhkom čistotom koja se sagledava okretanjem prema suncu, precizni rituali, specijalni alati, tehnemija i magija, pretvorili su se vremenom u kulturni izvor kompleksne organizacije, zavisničke posvećenosti i opscene radosti. Sito nije predmetna kategorija. Sito ima svoje pamćenje, ima svoje duhove, ono trpi pritiske, ima svoja trajanja, cepa se i menja po sopstvenoj volji, tragovi na njemu možda nisu vidljivi, ali su prisutni. Odani situ, postali smo grupa fotosenzitivnih fotofila i fotofoba u konstantnoj igri sa polu-mrakom, čiji su dani organizovani oko pitanja šta sme, a šta ne sme da bude na svetlosti i kada. Koliko minuta i koliko sekundi. Šta je direktno svetlosti izloženo, zapečeno, šta ostaje netaknuto

→ Igor Hofbauer: Plastika

svetlošću u tamnoj senci. Svetlost nam je i neopodno i tabuisana. Zalećemo se i povlačimo kao moljci fetišari oko crvenih fenjera. Dok štamparamo jedno, mislimo na drugo, čuvamo delove nastajućih slika, pojedine slojeve, mešamo ih sa nekim drugim, tuđim, nespojivim. Deo postane vi-

dljiv, deo se taloži u drugačijim nizovima, knjigama, eksperimentima, da bude zalag za buduća vremena, za prevremenu penziju i ostavinsku raspravu. Ne zna leva ruka šta desna radi, varljiv i smo i neverni prema svakoj slici, preljubni bludnici, kockari i papučari, muljatori i prestupnici, zavodnici i grešnici.

Ovo je pokušaj da se izdvoji deo produkcije, hronološkim redom poslan, nastao u postkarantinskim uslovima. Da se predstavi onaj vidljiv i opipljiv deo, materijalizovan i arhiviran, dostupan, lagodan i zanosan, i izbor tekstova koji su u vezi sa njim nastajali.

„Strip iz karantina“ Vuk Palibrk

Korice u sito štampi, 130 primeraka

„Krenuo sam da crtam taj strip baš kada je krenula korona. Čitao sam prvo svakakve vesti o virusu i uhvatila me panika, napunio sam sebi glavu. Onda sam uzeo da crtam da bih se malo opustio i bilo je jako zabavno. U karantinu sam nastavio da crtam kako bih ispunio dosadno vreme a i kako bih zabavio devojkicu i prijatelje. Posle nekog vremena me popustila panika, bilo mi je okej tokom karantina, samo malo pred kraj je počelo da me guši ono preko vikenda kad ne možeš da izađeš. Inače kuvao sam svašta, naučio sam da pravim gulaš, pitu sa sirom, gibanicu, stalno sam peko palačinke i tako. Nije bilo tako loše.“ (Vuk Palibrk)

Fanzinsko izdanje stripa je pratilo izložbu Vuka Palibrka „Strip Karantinac“ u Uličnoj galeriji u Beogradu.

„Fortuna“ Sofija Pašalić

3 boje, 50x70 cm, 130 primeraka

U potpisu i prevodu: „Mislim da je sve u redu, svako bira svoju sudbinu“. „Rad 'Fortuna' nastao je iz interesovanja za hromantiju. Splet linija je splet okolnosti i ukazuje na karakter i sudbinu nosioca istih. Ideja da svako bira svoju sudbinu polazi iz toga da je tumačenje linija na dlanu vrlo subjektivno, i sa stra-

→ Mileta Mijatović: Jugoslaven

Plakat je štampan kao prateći deo izložbe Sofije Pašalić „Lakše se umire pored bazena“ u Uličnoj galeriji u Beogradu.

„Jugoslavija“ Mileta Mijatović

3 boje, 50x70cm, 130 primeraka

Počevši od stare tradicije kolažiranja negovane u Mubareću, Zemunu, Karaburni, postavljene u Švedskoj, ovaj remiks Jugoslavije izdvojio se u nizu ostalih geopolitičkih projekata. Spojio je mora i sedam gora, beozobraznim prekranjajem granica, nepreciznošću prvih kartografa. Šamar padu Berlinskog zida, prst u oko raznim mirovnim konferencijama, odlučno „ne“ referendumu o novom svetskom poretku. Miletina Jugoslavija zaziva stari napev „što je bilo da nikad ne bude, što jeste da bude i biće“, preslagano bliskošću vremena i prostora.

„Bivše republike“ Igor Hofbauer

4 boje, 50x70 cm, 130 primeraka

Ovaj plakat je doživeo svoj drugi puni tiraž, jer i to radimo ponekad, retko, kada su u pitanju grafike koje su toliko svuda i uporno tražene. Bivše republike su reinterpretacija šest bivših republika bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. U odeljku iz intervjua koji je nedavno Igor Hofbauer dao, objašnjava kako izgleda naša saradnja:

„Znači Fijuk i Matrijaršija: internacionalna, a naša scena sa sjedištem u Beogradu – to su čvrsta prijateljstva, uža rodbina, oni su isto underground stažisti, pisci, pjesnici, grafički šmekeri, entuzijasti po cijenu života. Kad dođem u njihovu sito-štamarsku radionicu štamamo danima, ni

→ Sofija Pašalić: Fortuna

ne znamo koliko, u takvim situacijama mi nismo ono što bi se eurobirokratskim jezikom nazivalo most među kulturama, mi smo kultura, sama po sebi.“ (I. Hofbauer)

„Prave i krive“ Milena Janošević

2 puta po 3 boje, 130 primeraka

„Pandemijska izložba Milene Janošević u obliku slikovnice 'Prave i krive' nastala je kao intimni odgovor na epidemiološku krivu proleća 2020. i pokušaj njene 'banalizacije' u pozitivnom smislu, kao i na nedostajanje prirode. Fotografije su nastajale u periodu od 2014. pa do danas, na području od Jelse pa do Gornje Trepče, a štampane su u sito-tehnici kao eksperiment koji za cilj ima njihovo dvodimenzioniranje, odnosno naglašavanje pravih i krivih linija.“ (M. Janošević)

„Zadnje doba“ Danijel Savović

3 boje, 35x50cm, 130 primeraka

Ovaj plakat je nastao kao najava za predstojeće 11. izdanje festivala nesvrstanog stripa „Novo Doba“, koji ove godine ima temu Zadnje doba. „NOVO DOBA – Zadnje doba Festival neće ga dok bolest ometa ceo svet. Umoran sam.

Pozivam vaše blagorode na ovaj svečani događaj, poslednji događaj – zadnji po redu – Novo Doba. U trajanju nekoliko dana, u Beogradu, nadam se da je ok? Nije mi dobro. Zadnje je doba. Stoga proslavimo u rustičnom i skromnom luksuzu, u ekskluzivnom društvu bliskih naroda i narodnosti, naših rođenih, da se pozdravimo, izljbimo, da se oprostim. Može da nas mrzi onaj ko nas ne voli. U toku festivala služimo kvalitetno rashlađenu zakusku: Vruća hladetina, asepsol, uganuti batak, kupus sa okusom lekovitog bilja, pasulj ispod sača, cigarete, zadnji burek, cigani, ajvar, kajmak, mladost. Umri smo živi nismo. Jedanaest godina. Moje telo još nije, toplo je i debelo. Zadnje je doba, odlazim sa groba, napuštam sahranu, neko da pospremi?“ (B. Tolić) ■

→ Danijel Savović: Zadnje doba

ISIЈAVANJE GRIMIZNE LAGUNE

Jonathan Bousfield, Igor Hofbauer: „Grimizna laguna“, izdavači: Udruženje za razvoj kulture URK/ Klub Močvara i UPI2M Books, Zagreb, 2019

Kada je pre nekoliko godina (tadašnji) ministar kulture u Srbiji predložio da se od Glavne pošte napravi muzej, to je kratko obrazložio: „Pa ko još danas šalje pisma...“ Ipak, meni pisma (tako nemoderno) stižu, pa i čitave knjige, ne samo sitne. Sa ovom poslednjom pošiljkom imam problem da definišem odakle mi stiže: poslato je u avgustu 2020, knjiga je objavljena u veljači 2019, a priča u njoj izmiče ovako prostom datiranju. Kada sam videla da je Igor Hofbauer jedan od autora, uz Jonathan Bousfielda, pomislila sam, po inerciji, da priča stiže iz distopijske budućnosti, ali izgleda da se i taj mehanizam pokvario, zastareo, te žanrovske opne koja bi ove realnosti barem malo razmicala nema. Ova dva autora počeli su saradnju na „Grimiznoj laguni“ jednom idejom za priču, koja se uskoro razvija u strip seriju u Globusu 2015. Igor Hofbauer, umetnik iz Zagreba koji se bavi grafikom, dizajnom i stripom, već je jako dobro poznat ovašnjoj publici, onoj široj u najmanju ruku od prvog festivala Novo doba 2010, i njegovi su plakati dugo vizuelno kodirali našu predstavu o alternativnoj kulturi. U svom estetskom eksperimentu, u rasponu od pin-up i rokenrol ikonografije do sovjetskog uzora Rodčenka, isijavanje distopije u svom radu, katkad i nesvesno, objašnjava kretanjem po rubu društva: „Tu je istovremeno i prezir prema predatorskom kapitalizmu i neko ljudsko suosjećanje prema ljudima koji nemaju nikakve šanse u neegalitarnom ustroju društva kakvo smo stvorili“. Jonathan Bousfield se u Zagreb doselio i u njemu živi i radi. U njemu vidi „oronulu modernost“ i prepoznaje sličnosti sa gradom iz kojeg stiže, Lidsa, kao i srodnost po duhu – ljude koji su takođe stasali na muzici Gang of Four, The Clash, Joy Division¹. Rad na „Grimiznoj laguni“ počeo je sa idejom da stvara priču koja će izvući najbolje iz Igorovog crtanja, naučno-fantastičnog, noir, grotesknog. Kako mi je u prepisci objasnio, doživeli su „ubrzanje groteske“ iz faze u fazu crtanja. U paketu sa knjigom stigla je i razglednica sa Hofbauerovim radom, na kojoj me upozoravaju: „Uživaj, ali ne previše!“ Ja ću sa vama podeliti svoje viđenje fabule, što je za ovu formu grafičkog izraza jako nezahvalno, ali uz par ilustracija možda će to biti malo lakše podnošljivo.

SAUČESNIK

Iz uvodnog dela jasno je da je pripovedanje intradijegetičko, ali da je pripovedačeva uloga hroničara letovališta „Grimizna laguna“ njemu sračunato dodeljena, od strane tajanstvenog Timaritelja. Sam početak knjige je pogled u nepoznatu Timariteljevu prošlost, koja nam se otvara kao vizija inspirisana šturim naznakama da se „sa stanovitim veseljem prisjećao samo svojih košnica“, maestralno izvedena u poslovičnom totalu Igora Hofbau-

era koji kombinuje principe stapanja vremen-skih sekvenci u dvodimenzionalnu predstavu, mapu u vremenu. U naratorovom uvođenju u hroniku i spekulisanju u predumišljaju Timaritelja sa ovim zadatkom hroničkog beleženja, Hofbauer koristi zumiranje sa velike visine do samog naratora, dok nas prostorno ne poveže sa naratorom, odakle ćemo sa njim deliti polje vidljivog. Samo letovalište podseća na modernističke projekte koji su nam poznati sa Jadrana, i u njega se ponovo spuštamo iz ptičje perspektive kada stiže istovremeno u letovalište, Timaritelj, biolog, da organizuje zoološki vrt, a narator kao muzičar. Otvaranje zoološkog vrta bio je povod za premijerno izvođenje numere „Noć u zoološkom vrtu“, i od tada se biolog retko pojavljuje u javnosti, zauzet pripremanjem nove rase, mešavine vukova i pasa, sposobnih da podnesu sušne uslove mediteranske klime. Kada je novu rasu predstavio upravi odmarališta, zbog opasnog izgleda životinja koji je bio suprotan ideji gostoprimstva i udobnosti odmarališta, nisu bili oduševljeni ovom idejom i počele su glasine o skororj smeni Timaritelja. Te noći životinje su divljale po odmaralištu, oslobode-ne iz kaveza, i Timaritelj je „poslao svoje ljude na teren“. Vizuelni prikaz Timariteljevih naoružanih ljudi u unifromama koji „obezbeđuju“ odmaralište, zatim i mesta na kojima su prizori iskasapljenih delova životinjskih tela smontiranih u hibridne kompozicije, atmosfera straha, naredba da se zoološki vrt zatvori i puč koji je Timaritelj u toj atmosferi izveo, dok je uprava „zbog kompjuterske greške u sistemu“ ostala zaključana u podrumu – sve se to razvija na samo par strana, sve se to vrlo precizno i organizovano završilo, kako se to INAČE dešava. Odzvanjaju reči naratora: „Nisam ja pobijao životinje. Timaritelj mi je samo dao delove njihovih tela i upute kako da ih aranžiram“. Sledeći korak bio je „požar“, u sličnoj režiji Timaritelja, u zoološkom vrtu, koji je time lišen životinja. Osoblje zoološkog vrta, dakle isti oni uniformisani ljudi, „preuzimaju brigu o uznemirenim gostima“ što je odlučno prikazao Hofbauer slikom na kojoj uniformisan čovek daje sladoled dečaku pored bazena, dok dvoje starijih ljudi gledaju kako tinja spaljeni zoološki vrt.

MUZIČKI INSTRUMENT

Intermeco u razvoju priče i nije pravi intermeco – narator je posle požara otputovao iz odmarališta, i njegov period odsustva prikazan je njegovom sanjanom vizijom, izmaštanim muzičkim instrumentom: odmaralište koje je zapravo ultimativni izvor muzike, od zvukova klima uređaja do zvonika koji bi se njihao na teglenici kako bi zvono pratilo talase. Ovu je viziju Hofbauer izveo opet kao složenu mapu veza između grupa ljudi, prirode, građevina, ali sa jasnim indikacijama odakle izviru i vizija i upravlja se muzikom. Dakle vidimo naratora i kao nekoga ko iz šume upravlja vezama, i kao veliko lice koje se prožima sa instrumentom, i u odnosu na njega male figure, muškarce i žene, u grupama kako su usisani u muziku, bilo svojim pokretima koji se snimaju i unose u totalni instrument, ili su privezani za muziku kao ritual ovisnika, ili igraju goli, stari ali podmlađeni. Ova totalna umetnost o ko-

joj sanja okreće nas i pitanju o motivima naratorovog, dakle muzičarevog, saučestvovanja u zločinima Timaritelja. Kada je u hronici priznao da je učestvovao u montaži stravičnih prizora kasapljenih životinja koji je doveo do puča, pričao je o obećanjima Timaritelja da će obezbediti veliku slavu za muzičarev orkestar, ali ovaj je „imao nešto drugo u planu“.

NEKROTEATAR

Po povratku u odmaralište, narator učestvuje u novom Timariteljevom projektu: izmišljanju prošlosti. Iskonstruisana je senzacija o navodnom arheološkom otkriću u laguni, „otkrivena“ je zlatna maska ilirske princeze, koja je, naravno, izlivena po Timariteljevom nalogu, i koju je „stručno lice“ potvrdilo kao autentičnu. Kako je odmaralište „ribrendirano“ kao arheološko nalazište, osoblje odmarališta je preobučeno u „ilirske“ kostime, ali i „prenamenjeno“: postali su roblje, kako bi se što više oživeo duh prošlosti. Stručno lice, arheološkinja koja je dala legitimitet prevari, sada je počela sa izgradnjom „princezinog groba“ u nekadašnjem medvedem brogu spaljenog zoološkog vrta. Rekreirane su gozbe i rituali društva o kome se ništa nije znalo, ali se mitologija izvodila, robovi su mučeni, dok se nije došlo do kulminacije ovog spektakla – same smrti. Arheološkinja koja je saučestvovala u kostimiranim re-enactment ritualima kao princeza, ubijena je, u već oprobanoj režiji Timaritelja i naratora, i organizovan je „ilirski“ pogrebni ritual. „Nitko nije imao pojma kako su izgledali ilirski pogrebni rituali...ali priuštiti smo im predstavu za pamćenje!“ Logično je da apetiti i ulozi rastu, kao i vizija Timaritelja da jedan deo odmarališta bude spomen-park u kojima bi bile urne kremiranih gostiju, složenih po nacionalnim paviljonima, kako bi nove goste umirivala ideja zbližavanja sa onima koji su tu bili pre njih. Sezona sprovođa u laguni imala je veliki uspeh i stil je bio na visokom nivou. Timaritelj je namerio da letnju sezonu zaključi rekreiranjem bitke rimskih i ilirskih galija, ali je uskoro nova ideja nadrasla i ovu zamisao: odmaralište je podeljeno na sektore sa znacima životinja: vukovi, medvedi, bikovi, leporadi, inspirisano nekadašnjim zoološkim vrtom. Brodovi sa suprotstavljenim ple-

menima bi se sukobljavali svake večeri, bez prethodnog znanja ko su protivnici. Prvi talas sprovođa počeo je tri dana kasnije, i uskoro su sprovodi postali jednako važan spektakl kao i borbe. „A mi smo razvaljivali rekvijeme!“ – čitamo reči naratora dok vidimo kako u zanosu diriguje na podijumu u nekadašnjem medvedem brlogu. Krajem sezone jedna od lomača otela se kontroli i požar se proširio odmaralištem. Timaritelj je proširio glasine da je on podmetnuo požar, iako nije. Reč „kraj“ nalazi se na dnu table koja prikazuje zamišljenog muzičara na napuštenoj bini, sve dok iz pećine iza njega ne zareže zaboravljeni mešanci vukova i pasa, rase koju je Timaritelj davno stvorio u zoološkom vrtu.

TABLEAU 3

Epilog je ponovo Hofbauerova spektakularna mapa, ovog puta i sa sekvencionalnim procesom samoubistva Timaritelja u moru, istovremeno sa divljom egzistencijom na obali: požarima, divljim razjarenim životinjama, ranjenicima koji fotografišu mobilnim telefonima, lobanjama i video kamerama u rukama razgolićenih turista, urušene civilizacije i na njenom tišnjalom nekadašnjem mestu orgijama podivljalih ljudi, istovremeno sa mirnim letovanjem ljudi koji u šatorima priključuju svoje laptopove i ječanjem ranjenika koji se greju na vatri organizovanih kampera. „Bilo je gostiju koji su i dalje uporno pohodili, skupljali otpatke i kampirali na plaži. A možda je to bio godišnji odmor o kakvom su oduvijek sanjali.“ Metatekst koji sledi je vizuelni tablo „Bogo/Gody“, koji ovu priču prevodi u alegorijski registar, zaključuje je još jednim Hofbauerovim izvanrednim ostvarenjem koje prostor koristi da prikaže faze cikličnog procesa potčinjavanja: predumišljaj, manipulaciju, ispiranje mozga, orgije i divljaštvo. U prethodnoj rečenici jako mi smeta reč „ciklično“, ona potpuno odudara od mog pisanja, i onoga što mislim da je pravac pravedne borbe. Ali izašla je, mimo moje kontrole, isijala je, i smatram to utiskom posle čitanja „Grimizne lagune“. Vreme koje je proteklo od objavljivanja ove knjige do mog čitanja ispunjeno je bilo upravo ogromnim ubrzanjem, vrlo blisko utisku

9

koji je sa mnom podelio Jonathan o stvaranju ove priče, ubrzanje groteske u Laguni je u našoj realnosti praćeno sve do nekropolitičkog spektakla 2020. godine kojeg smo deo: industrija laži, straha i eskapizma, pasivizacija,

normalizacija smrti kroz statistiku i normalizacija naoružane „bezbednosti“, legitimizacija nejednakosti revizionizmom ili, prosto, mitologijom, izvođenje izabrane prošlosti u javnom prostoru, delegitimizacija nauke, eliminacija

dostignuća emancipacije čovečanstva, sistemsko uništavanje društvenih institucija solidarnosti i brige, sve je to novo vreme ove knjige. Ova moja mala kapitulacija isklizavanjem u reč „ciklično“ najpoželjniji je rezultat takve godine za monstruozi izrabljivački sistem koji je proizvodi: naturalizacija ove društvene situacije, objašnjenje da je ovo „prirodno“ kretanje ljudi ka divljaštvu koje se neumitno ponavlja. Da je knjiga „Grimizna laguna“ štampana u milionskom tiražu, ne bih je prepričavala, to je reduktivni pristup jednom sjajnom umetničkom radu dvojice autora. Međutim, nije dostupna svima, i možda se u našem uznapredovalom digitalnom mračnom srednjem veku ona mora širiti ovako, sa tek odškrinutom vizuelnom snagom, sa moćnom alegorijskom porukom vremena čije je imenovanje teško jer je žanrovska klasifikacija potonula u zastarelost, a grimizna senka hronotopa ove Lagune nadvija se nad naše karantin-odmaralište ■

→ Igor Hofbauer, Jonathan Bousfield: Grimizna laguna

NOĆIMA BIH LEŽAO BUDAN I SLUŠAO MELANKOLIČNI ZVEKET JARBOLA NA VJETRU, TAKO TIPIČAN ZA MORSKA LJETOVALIŠTA NAKON ZALASKA SUNCA. SANJAO SAM KAKO BI PREKRASNO BILU CIJELO LJETOVALIŠTE PRETVORITI U JEDAN VELIKI GLAZBENI INSTRUMENT. KLIMA UREĐAJI ŠUMJELI BI POPUT EOLSKIH HARFI, ZVONCA BI ZVEČKALA SA STIJEGOVA, BRODSKE SIRENE HUKALE S KROVOVA, A ZVONIK PLUTAJUĆE CRKVE S UDAJENE TEGLENICE OGLAŠAVAO BI SE U RITMU VALOVA.

